



OPRACOWANIE PYTANIA

Konsekwencje zniewolenia człowieka. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*

EPOKA

Literatura II wojny światowej

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ



Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.



Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.



Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1

O co tak naprawdę pyta komisja

Zniewolenie w łagrze ma konsekwencje głębsze niż cierpienie fizyczne - i to jest sedno tematu. System sowieckiego obozu celowo degradował człowieka: głód, strach, katorżnicza praca i donosicielstwo odwracają normy moralne, zmuszając więźniów do walki o przetrwanie kosztem innych. Trzeba pokazać przemianę psychiki i moralności więźnia oraz pytanie, które stawia Herling: czy człowieka złamanego przez system wolno sądzić zwykłą miarą - i czy mimo wszystko można ocalić człowieczeństwo.

zniewolenie

Nie tylko pozbawienie wolności fizycznej, ale poddanie człowieka systemowi, który decyduje o jego jedzeniu, śnie, pracy i życiu. Komisja oczekuje, że pokażesz niewolę jako narzędzie przebudowy psychiki więźnia.

konsekwencje

Skutki, a więc odpowiedź na pytanie „co z tego wynika dla człowieka”: choroby i wycieńczenie, ale przede wszystkim odwrócenie norm moralnych, obojętność na cudzą śmierć, donosicielstwo. Wymień je i uporządkuj.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę o tym, że zniewolenie w łagrze niszczy nie tylko ciało, ale przede wszystkim moralność i osobowość więźnia, a mimo to nie musi odebrać mu człowieczeństwa.
- ✓ Co najmniej dwa lub trzy konkretne epizody z *Innego świata* pokazujące mechanizm degradacji (głód, praca, donosy) i przynajmniej jeden przykład oporu (Kostylew, głodówka, odmowa w epilogu).
- ✓ Kontekst zestawiony z lekturą (na przykład człowiek zlagrowany u Borowskiego) i wniosek o tym, czy w niewoli wybór moralny jest jeszcze możliwy.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Kostylew: dawny komunista, który po lekturze francuskich powieści zwątpił w system i trafił do obozu. Codziennie opala sobie rękę w ogniu, żeby nie pracować dla swoich oprawców, a gdy grozi mu wywózka na Kołymę, oblewa się wrzątkiem i umiera. Znaczenie: cierpienie z wyboru jako jedyny akt wolności dostępny więźniowi.
- Głód i praca ponad siły: brygady, normy i kotły z jedzeniem zależnym od wydajności, barak dla więźniów niezdolnych do pracy zwany trupiarnią. Znaczenie: system zamienia więźnia w istotę, która myśli już tylko o chlebie, i tak odbiera mu godność.
- Donosy i odwrócenie norm: w obozie donosicielstwo jest codziennością, a nieufność – warunkiem przetrwania; narrator opisuje też nocne gwałty na kobietach i obojętnienie więźniów na cudzą śmierć. Znaczenie: niewola niszczy więzi i sumienie, bo litość staje się luksusem.
- Głodówka Polaków po układzie Sikorski-Majski: narrator i grupa współwięźniów odmawiają jedzenia, żądając zwolnienia z obozu, i ryzykują życie. Znaczenie: zbiorowy akt oporu, dzięki któremu więźniowie odzyskują poczucie podmiotowości.
- Epilog: w Rzymie po wojnie dawny współwięzień opowiada narratorowi, że pod naciskiem śledczych podpisał donos, przez który rozstrzelano czterech Niemców, i prosi o jedno słowo „rozumiem”. Narrator milczy. Znaczenie: obrona norm moralnych, których obóz nie może unieważnić, i pytanie, czy wolno sądzić człowieka złamanego.
- Natalia Lwowna i *Zapiski z martwego domu* (opcjonalnie): więźniarka pożyczka narratorowi Dostojewskiego i mówi, że świadomość możliwości odebrania sobie życia daje jedyną wolność w łagrze. Znaczenie: zniewolenie sięga tak głęboko, że śmierć jawi się jako ostatnia przestrzeń wyboru.

LITERACKI

POLECANY

Opowiadania, Tadeusz Borowski (*Proszę państwa do gazu, U nas, w Auschwitzu...*)

Człowiek zlagrowany Borowskiego przyjmuje reguły obozu bez oporu: Tadek zdobywa jedzenie z transportów i przygląda się selekcjom bez emocji. Zestawienie z Kostylewem i epilogiem *Innego świata* pokazuje dwie odpowiedzi na to samo pytanie: Borowski widzi całkowitą degradację, Herling – upadek, w którym opór moralny pozostaje możliwy.

HISTORYCZNY

Sowiecki system łagrów i represje po 17 września 1939 (deportacje, Gułag)

Herling trafił do obozu po agresji ZSRR na Polskę, a jego książka jest świadectwem systemu, który zniewolenie uczynił metodą zarządzania państwem. Wiedza o skali Gułagu i o procesach pokazowych pozwala pokazać, że opisane konsekwencje nie były wypadkiem, lecz celem.

LITERACKI

Rok 1984, George Orwell

Winston Smith zostaje złamany w Ministerstwie Miłości tak, że w finale kocha Wielkiego Brata: totalitaryzm chce nie tylko posłuszeństwa, ale przebudowy wnętrza człowieka. To literacki obraz tego, co Herling opisuje jako fakt: w niewoli człowiek może przestać być sobą, a mimo to Herling zostawia miejsce na ocalenie, którego Orwell nie daje.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: zniewolenie odbiera człowiekowi nie tylko wolność, ale rozbija jego moralność i osobowość – a mimo to nie musi odebrać człowieczeństwa.
- 2 Mechanizmy łagru: głód, praca ponad siły i strach jako narzędzia celowej degradacji więźnia.
- 3 Odwrócenie norm moralnych: donosy i walka o przetrwanie kosztem innych jako codzienność obozowa.
- 4 Postawy oporu: Kostylew i inne gesty wolności wewnętrznej; epilog i odmowa narratora jako obrona jednoznacznych wartości.
- 5 Kontekst: opowiadania Borowskiego (człowiek zlagrowany) jako ciemniejsza diagnoza; wniosek – Herling pokazuje, że nawet w niewoli wybór moralny pozostaje możliwy, choć jego cena jest ogromna.